

Marek Kornat, *Niższość cywilizacyjna wrogiego narodu. Niemieckie dyskursy o Polsce i Polakach 1919–1945*, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa 2020, ss. 535.

Książka profesora Marka Kornata ukazała się jako kolejny tom serii „Wojny Kulturowe przeciw Polsce”, zapoczątkowanej parę lat temu z inicjatywy Narodowego Centrum Kultury. Wcześniej opublikowano w tej serii bardzo cenne prace: Jacka Kordela *Królestwo anarchii. W poszukiwaniu nowożytnych wyobrażeń o Rzeczypospolitej i jej mieszkańcach* oraz Grzegorza Kucharczyka *Długi Kulturkampf. Pruskie i niemieckie wojny kulturowe przeciw Polsce w latach 1795–1918*. Sam pomysł serii zasługuje na uznanie, bowiem dzięki lekturze wydanych w niej prac możemy w Polsce bliżej zapoznać się z niezwykle ważną tematyką obrazu Polaków i Polski, kształtowanego w państwach ościennych w celu osłabienia jej pozycji geopolitycznej.

W swojej pracy Marek Kornat wyodrębnił trzy okresy kształtowania obrazu Polaków i Polski w Niemczech po I wojnie światowej, a więc lata Republiki Weimarskiej, rządów hitlerowskich do 1939 roku oraz okres II wojny światowej i niemieckiej okupacji Polski. W części pierwszej autor przedstawił szerokie tło powojennych nastrojów w Niemczech, a więc „krzywdę Wersalu” i rewizjonizm terytorialny, skąd wypływała nienawiść, a nawet pogarda dla rzekomo niższych cywilizacyjnie Polaków – beneficjentów systemu wersalskiego. W tej sytuacji nie mogło być mowy o niczym innym niż wmawianiu

sobie i opinii międzynarodowej, że Polska zasługuje jedynie na miano „państwa sezonowego” (*Saisonstaat*).

Okres rządów hitlerowskich po 1933 roku cechowała wyraźna hipokryzja. Ze względów strategicznych Hitler i jego partia usiłowali wciągnąć II Rzeczpospolitą we współpracę, oferując nawet pozory partnerstwa, choć partnerstwa nacechowanego niemiecką wyższością i niemieckim przekonaniem o misji na Wschodzie. Kiedy okazało się, że na te wątpliwej jakości zaloty polskie kierownictwo polityczne nie odpowiedziało pozytywnie, na przełomie 1938 i 1939 roku polityka III Rzeszy wobec Polski uległa zmianie, a za tym poszła propagandowa machina totalitarnego państwa, przygotowując społeczeństwo niemieckie do uznania słuszności napaści na Polskę. Autor dobrze zilustrował te zmiany strategii niemieckiej licznymi odniesieniami do prasy i kultury masowej.

Po najeździe na Polskę i ustanowieniu okupacji niemieckiej na ziemiach polskich w propagandzie niemieckiej puściły wszelkie tamy. Polacy, jak wszyscy Słowianie, zostali uznani za „podludzi” niewartych nie tylko własnego państwa, ale nawet życia, a państwo polskie nazywano „nowotworem Europy”. Propaganda ta miała uzasadnić politykę ludobójstwa prowadzoną na ziemiach polskich, nie tylko wobec Żydów, ale także, w drugiej kolejności, wobec etnicznych Polaków. Pod koniec wojny, w obliczu klęsk na wschodzie, Hans Frank usiłował złagodzić tę propagandę, licząc, że zagrożenie sowieckie pchnie chociaż część polskich elit w objęcia Niemiec,

ale były to próby dość żalosalne i całkowicie nieskuteczne.

Książka Marka Kornata jest kompletną i bardzo interesującą monografią tematu, który jest w Polsce znany z rozproszonych źródeł i opracowań, ale w ostatnich czasach, zważywszy polską obecność w Unii Europejskiej

i nową politykę pamięci Republiki Federalnej, mocno zaniedbany.

Wojciech Roszkowski
Instytut Studiów Politycznych PAN
ORCID: 0000-0002-7736-2013
wojciech@roszkowski.pl